

Nr 61.

Ankom till riksdagens kansli den 8 april 1919 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av utav Kungl. Maj:t gjorda framställningar angående anslag till åtgärder för linodlingens befrämjande.

(1:a avd.)

I statsverkspropositionen till innevarande års riksdag har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avbidan på propositioner angående anslag till åtgärder för linodlingens befrämjande och till inrättande av en lånefond för mindre linberedningsanstalter beräkna dels för det först angivna ändamålet å extra stat för år 1920 ett anslag av 34,600 kronor, dels också som kapitalökning ett reservationsanslag av 150,000 till en lånefond för mindre linberedningsanstalter. Därjämte har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att å tilläggsstat för år 1919 jämväl beräkna såsom kapitalökning ett reservationsanslag av 150,000 kronor för sistnämnda ändamål.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 18 mars 1919 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 316, föreslagit riksdagen att

dels till åtgärder för främjande av linodling och linberedning å extra stat för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 16,000 kronor;

dels besluta, att en särskild fond, benämnd lånefonden för mindre linberedningsanstalter, skall inrättas för understödjande av dylika anstalters anläggande, från vilken fond, som skall förvaltas av statskontoret, statslån må, i mån av tillgång och intill ett belopp av högst 150,000 kronor årligen, tilldelas hushållningssällskap, som förklarar sig villiga att utlämna linberedningslån för anläggande av sådan anstalt;

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 10 saml. 39 häft. (Nr 61—62.) 1

dels för kapitalökning till denna fond anvisa såsom reservationsanslag

ej mindre å tilläggsstat för år 1919 150,000 kronor än även för år 1920 150,000 kronor;

dels ock godkänna de av chefen för jordbruksdepartementet föreslagna grunder för lånerörelsen från ifrågavarande fond samt medgiva, att Kungl. Maj:t må äga utfärda de ytterligare föreskrifter, som i sådant hänseende må finnas erforderliga.

I skrivelse nr 94 den 25 april 1917 anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning angående de åtgärder, som från det allmännas sida syntes kunna vidtagas för främjandet av odling och förädling av lin inom landet, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kunde föranleda.

Den sålunda begärda utredningens verkställande uppdrogs åt kommerskollegiet och lantbruksstyrelsen. Sedan ämbetsverken med anledning härav inhämtat yttranden, lantbruksstyrelsen från aktiebolaget svenska linberedningssällskapet och svenska hemslöjdsföreningarnas riksförbund samt kommerskollegiet från Sveriges kemiska industrikontor, och det därvid befunnits, att frågan om vidtagandet av effektiva åtgärder för linodlingens främjande vore av synnerligen invecklad natur samt att meningarna härom vore i flera hänseenden delade, bemyndigade Kungl. Maj:t på ämbetsverkens hemställan den 3 maj 1918 ämbetsverken att för ifrågavarande ändamål tillkalla högst fem sakkunniga personer.

På grund härav tillkallade ämbetsverken såsom sakkunniga professorn H. J. B. Juhlin Dannfelt, ledamoten av riksdagens första kammare friherre Richard Hermelin, direktören Hugo Hennig, Borås, lantbrukaren Johan Johansson, Kälkebo, Forssa, samt disponenten Axel Leman, Forssa.

Efter att hava redogjort för huvudinnehållet i av de sakkunniga den 14 januari 1918 avgivet betänkande i ämnet ävensom för av kommerskollegium och lantbruksstyrelsen däröver avgivet utlåtande har departementschefen för egen del anfört följande:

»I överensstämmelse med den uppfattning, som legat till grund för riksdagens skrivelse i ämnet år 1917, anser jag det vara av vikt, att odlingen av lin inom landet utvecklas. Såsom de sakkunniga framhållit är linet en av våra användbaraste kulturväxter och det har under de sista årens kristid nogsamt visat sig, vilka svårigheter som uppstått genom att vårt land lidit brist på sådana produkter, vilka erhållas av lin, nämligen spånadsvara, olja och kraftfoder. Att den fordom i vårt land vitt utbredda linodlingen under senare tid gått så starkt

tillbaka, att den nästan hållit på att aldeles försvinna, har berott på, att konkurrensen från utlandet varit övermäktig. De sakkunnigas utredning synes emellertid giva anledning antaga, att därest linodlingen bedrivs på fullt sakkunnigt sätt samt linets upphandling och beredning organiseras annorledes än fordom, en ekonomiskt bärkraftig linodling skall ånyo kunna uppstå i vårt land. Jag vill därför tillstyrka, att åtgärder vidtagas från statens sida för att främja denna odling.

Bland de förslag, de sakkunniga framställt, möter först frågan om upplysningsverksamhet. I den mån sådan upplysning skall meddelas vid lantbruksläroverk, vid småbrukarkurser, genom konsulenter och vandringsrättare m. fl. torde i regel för densamma icke krävas särskilt anslag. Ävenså torde tryckta publikationer i ämnet kunna komma till stånd, utan att för sådant ändamål särskilt anslag behöver äskas av riksdagen.

Anställandet av en särskild statskonsulent för spånads- och oljeväxter synes mig icke vara åtminstone för närvarande av behovet påkallad. Den verksamhet, som avsetts skola tillkomma en sådan konsulent, synes kunna till huvudsakliga delar utövas av statskonsulenten i fröodling.

Däremot finner jag förslaget om organiserande genom hushållningssällskapen av vissa åtgärder till linodlingens främjande vara lämpligt och väl ägnat att förverkligas. I detta hänseende har nämnts premiering av linfrö å utställningar, anskaffande och utdelande av utsädesfrö till mindre jordbrukare, åtgärder för uppköp, rensning och spridning av utsädesfrö, anställande av vissa försök och undersökningar m. m. Ett anslag å det härtill föreslagna beloppet av 10,000 kronor synes vara behöfligt. De närmare reglerna för anslagets användning torde framdeles böra meddelas av Kungl. Maj:t efter förslag av vederbörande ämbetsverk.

I likhet med de sakkunniga anser jag det sannolikt, att man genom en på vetenskaplig grund bedriven förädlingsverksamhet kan i fråga om linet lika väl som beträffande övriga kulturväxter vinna högst betydelsefulla resultat. En dylik verksamhet bedrivs lämpligast genom Sveriges utsädesförening, vilken redan år 1918 upptagit förädling av spånads- och oljeväxter bland sina arbeten. Något särskilt anslag för linförädling torde därför icke behövas.

Det är, såsom de sakkunniga också framhållit, lämpligt, att odlingsförsök med lin anordnas såväl vid centralanstalten för jordbruksförsök som ock i viss utsträckning även vid annan statsunderstödd försöksverksamhet. Något särskilt anslag torde icke heller härtill behövas.

Åtminstone i frågans nuvarande läge finner jag mig icke kunna

tillstyrka, att statsbidrag anvisas till teknisk försöksverksamhet beträffande linets bearbetning. Det synes mig för närvarande vara mer av behovet påkallat, att de redan i utlandet utexperimenterade och tillämpade metoderna bliva hos oss tillämpade och prövade. I detta hänseende har föreslagits att från utlandet, särskilt Belgien, inkalla instruktörer för linberedningen, vilket uppgives hava med framgång skett annorstädes, när man där velat åstadkomma ett kraftigt uppsving i linodling och linhantering. Jag förordar därför ett anslag till detta ändamål och har ej något att invända mot det föreslagna beloppet av 6,000 kronor.

Slutligen hava de sakkunniga förordat inrättande av en särskild lånefond för mindre linberedningsanstalter. Detta förslag vill jag biträda. Jag anser detta vara en lämplig väg att på ett verksamt sätt understödja denna näringsgren. Lånefonden bör förvaltas av statskontoret och statslån därur intill ett belopp av högst 150,000 kronor årligen tilldelas hushållningssällskap, som förklarar sig villiga att utlämna lån för anläggande av mindre linberedningsanstalter. För denna lånerörelse hava de sakkunniga uppställt som förebild norrländska andelsmejerifonden, och även jag finner det lämpligt, att linberedningslånen anordnas i nära överensstämmelse med sagda mejerilån. Då emellertid kommerskollegiet och lantbruksstyrelsen icke uttalat sig rörande detaljerna i de sakkunnigas förslag till villkor för lån från fonden utan i stället anfört, att de antoge att de i sinom tid skulle bliva satta i tillfälle att yttra sig angående det närmare utformandet av bland annat dessa bestämmelser, finner jag mig icke böra nu framlägga formulerat förslag till lånevillkor. Vissa huvudbestämmelser torde emellertid böra fastslås, nämligen

att statslån skall beviljas av kommerskollegiet och lantbruksstyrelsen gemensamt;

att lån ur fonden skall löpa med 5 procent ränta;

att sedan lån innehafts under två år från lyftningsdagen, det skall återbetalas under de femton påföljande åren; samt

att linberedningslån icke må av hushållningssällskap beviljas till mer än halva kostnaden för den avsedda anläggningen och ej till något företag med högre belopp än 25,000 kronor.

Denna lånefond bör kunna träda i verksamhet redan innevarande år, när det är angeläget, att snarast möjligt linberedningsanstalter inrättas för förarbetande av den stora linskörd, som år 1918 frambragtes, delvis med bistånd av åtgärder från statens sida.»

Den i ärendet verkställda utredningen synes utskottet hava styrkt den i riksdagens förenämnda skrivelse uttalade uppfattningen rörande betydelsen för landet av en inhemsk odling och förädling av lin. De åtgärder till befrämjande härav, som föreslagits i Kungl. Maj:ts förvarande, på grundvalen av ovan nämnda sakkunnigas förslag gjorda framställning finner utskottet lämpliga och väl ägnade att befordra det syftemål, som därmed avses. Utskottet biträder följaktligen den föreliggande propositionen och hemställer i anslutning härtill

att riksdagen må

dels till åtgärder för främjande av linodling och linberedning å extra stat för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 16,000 kronor;

dels besluta, att en särskild fond, benämnd länefonden för mindre linberedningsanstalter, skall inrättas för understödjande av dylika anstalters anläggande, från vilken fond, som skall förvaltas av statskontoret, statslån må, i mån av tillgång och intill ett belopp av högst 150,000 kronor årligen, tilldelas hushållningssällskap, som förklarar sig villiga att utlämna linberedningslån för anläggande av sådan anstalt;

dels för kapitalökning till denna fond anvisa såsom reservationsanslag ej mindre å tilläggsstat för år 1919 150,000 kronor än även för år 1920 150,000 kronor.

dels ock godkänna de av chefen för jordbruksdepartementet föreslagna grunder för lånerörelsen från ifrågavarande fond samt medgiva, att Kungl. Maj:t må äga utfärda de ytterligare föreskrifter, som i sådant hänseende må finnas erforderliga.

Beträffande sättet för anskaffande av medlen till kapitalökning för ifrågavarande fond torde statsutskottet framdeles avgiva förslag.

Stockholm den 8 april 1919.

På jordbruksutskottets vägnar:

RAOUL HAMILTON.